

AS ACTIVIDADES ECONÓMICAS E OS ESPAZOS XEOGRÁFICOS

1. AS ACTIVIDADES ECONÓMICAS: COMPOÑENTES E SECTORES

A que chamamos actividade económica?

Ó conxunto de tarefas que permiten ás persoas obter bens, que poden ser materiais ou inmateriais, cos que cubrir as súas necesidades.

Cales son os compoñentes da actividade económica?

Toda actividade económica inclúe tres compoñentes:

- ❖ A produción ou conxunto de bens proporcionados pola actividade económica.
- ❖ A distribución, que consiste no traslado da produción ata o consumidor
- ❖ O consumo que é utilización dos bens producidos.

Cales son os sectores da actividade económica?

As actividades económicas agrúpanse en tres sectores que presentan trazos comúns. Estes sectores son:

- **Sector primario:** inclúe tódalas actividades relacionadas coa extracción dos recursos naturais: agricultura, pesca, gandaría e actividade forestal. Estes recursos son os destinados á produción, distribución e consumo.
- O **sector secundario:** transforma os produtos proporcionados polo sector primario, como a industria ou a construción.
- O **sector terciario:** son as actividades que proporcionan servizos, tales como a educación, a banca, a sanidade, etc.

A importancia que estes sectores teñen no conxunto do Produto Interio Bruto (PIB) e na ocupación, é moi diferente segundo os países e áreas económicas.

2. OS AXENTES ECONÓMICOS E AS SÚAS RELACIÓNS

Que son os axentes económicos?

Son os suxeitos que levan a cabo a actividade económico. A relación que manteñen entre si, constitúen un circuíto económico no que se intercambian traballo, bens, servizos a cambio de pagamentos. Estes axentes son: as empresas, as familias e o Estado.

- ✳ As **empresas:** son as unidades básicas de produción, tanto de bens como de servizos. A súa **función:** producir, distribuír e vender bens e servizos ós consumidores, sendo o sei **obxectivo** a *obtención de beneficios*.

As empresas pódense clasificar por:

- **Titularidade do capital:** **públicas**, cando o capital e a xestión proceden do Estado; **privadas**, cando tanto capital como a xestión pertencen a particulares, e **mixtas**, cando o capital é tanto público como privado.
- **Tamaño:** Segundo o número de traballadores poden ser: **pequenas** (ata 50 traballadores), **medianas** (ata 250 traballadores) e **grandes** (con máis de 250 traballadores).
- **Organización social:** poden pertencer a particulares ou a empresas. Cando pertencen a empresas podemos falar de **sociedades anónimas**, cando a capital está dividido en accións; **sociedades limitadas**, cando o capital é aportado por un número limitado de particulares; e **cooperativas**, cando o capital e a xestión corresponde ós socios.

No circuíto económico as empresas venden bens ó Estado e as familias a cambio de ingresos, os cales utiliza para pagar os salarios ós traballadores (familias) e os impostos ó Estado.

- * As **familias**: son as unidades básicas de consumo. A súa **función** é o consumo de bens co **obxectivo** de satisfacer as súas necesidades. Para logralo, teñen que venderlle o seu traballo ás empresas a cambio dun salario, que tamén utilizan para pagarlle ó Estado os impostos. Esta é a súa función dentro do circuíto económico.
- * O **Estado**: cumpre un dobre papel, por un lado é unha unidade de consumo e, polo outro, é unha unidade de produción. As súas **funcións**: producir bens materiais e servizos que precisa toda a sociedade a través das súas empresas e tamén consumir bens e servizos ofertados polas empresas privadas. O **obxectivo**: conseguir o benestar social dos cidadáns.

No circuíto económico proporciona tanto ás empresas como ás familias bens e servizos; contrata traballadores públicos e cobra os impostos tanto ás familias como ás empresas.

3. OS FACTORES DE PRODUCCIÓN

Cales son os factores de produción?

Os factores de produción son: **Recursos, capital, tecnoloxía e traballo.**

Son os recursos básicos que utilizan as empresas para levar a cabo a súa actividade económica.

- ❖ **Os recursos naturais** son os recursos que achega a natureza e que teñen utilidade económica e o seu aproveitamento orixina as actividades económicas básicas: agricultura, ganderaría, explotación forestal, pesca, minería e produción enerxética e industria.
  - **Tipos** de recursos naturais: segundo a súa duración poden ser: **renovables**, se se recuperan nun curto período de tempo, **non renovables**, se o seu uso provocan o seu esgotamento ou tardan longuísimos períodos de tempo en recuperarse.
  - **Problemas**:
    - **Esgotamento e sobreexplotación**: cando se consume a un ritmo superior ó da súa recuperación. Solución: utilizar os recursos segundo os principios do **desenvolvemento sostible**, é dicir, o uso racional dos mesmos, intentando evitar o seu esgotamento e sobreexplotación.
    - **Conflitos internacionais**: provocados pola loita polo control dos recursos imprescindibles e limitados (auga, petróleo, minerais raros,...), o que provocará movementos de poboacións e conflitos no futuro (e no presente).
- ❖ **Capital**: Son os elementos non naturais utilizados polas empresas. Tipos:
  - **Capital físico**: son os elementos non naturais (instalacións, maquinaria, ...).
  - **Capital financeiro**: son os fondos dispoñibles (cartos, crédito).
  - **Capital humano**: é a capacidade produtiva dos traballadores; depende da formación e a experiencia.
- ❖ **Tecnoloxía** ou conxunto de coñecementos, métodos e procedementos que se utilizan no proceso produtivo. A tecnoloxía pode ser **manual**, cando as ferramentas son manexadas e movidas por forza humana. **Mecanizada**, cando a forza a aportan as máquinas e o manexo é humano. **Robotizada**, cando son as máquinas quen aportan forza e manexo e o humanos só as programan e controlan.
- ❖ **Traballo**: é o esforzo físico ou intelectual aportado polas persoas no proceso produtivo. É esencial para as empresas (permite a súa actividade) e para as familias (proporciona os salarios que permiten a adquisición de bens e servizos).
  - **Situación laboral**: a poboación divídese en poboación activa ou inactiva, segundo sexa a relación co traballo. A **poboación activa**: é aquela que traballa (a cambio de salario) ou que o está buscando, é

dicir, poboación ocupada e poboación parada. **Poboación inactiva:** Son aquelas que non están dispoñible para traballar de xeito remunerado ou quen realizan ningún traballo remunerado.

- **A taxa de actividade** é a porcentaxe da poboación activa en relación á poboación en idade de traballar. Esta taxa é moi diferente segundo o desenvolvemento dos países.
- ❖ **O mercado laboral** está formado pola oferta de traballo (empresas) e a demanda de traballo (persoas en busca de traballo). O número de traballadores máis formados é menor e máis demandados que os menos formados. A crise económica levou ó aumento do traballo temporal e á baixada de salarios.
  - **Problemas laborais:** O principal problema laboral é o paro, sendo as causas diferentes no países desenvolvidos (provocado pola automatización das empresas e o traslado da actividade laboral á países con menor custo laboral dos traballadores) e nos países subdesenvolvidos (atraso tecnolóxico e traballadores escasamente formados).
    - **Consecuencias:** nos Estados redución de ingresos e, polo tanto, de investimentos e gasto social, e nas persoas: redución de ingresos, de gastos, vendas, etc.
  - **Condicións laborais:** diferenzas entre os Estados avanzados (convenios colectivos e regularización dos dereitos laborais) e os Estados menos avanzados (abusos laborais, falta de dereitos, etc.). A Organización Internacional do Traballo traballa para promover dereitos básicos.

4. OS SISTEMAS ECONÓMICOS.

Denomínase **sistema económico** ás distintas formas de organizar e levar a cabo a actividade económica, é dicir, **como** producir, **que** bens se producen e en que cantidade e para **quen**.

- ❖ **Sistema capitalista ou economía de mercado:** réxese pola **lei da oferta e a demanda**. O mercado decide que producir, como e para quen. O obxectivo é o beneficio empresarial. Defende a propiedade privada, a libre circulación de mercadorías e capitais, libre competencia entre empresas e busca do máximo beneficio.
- ❖ **Sistema socialista:** a actividade económica está regulada polo Estado, que decide canto e como producir a través de plans que as empresas deben seguir, por iso recibe tamén o nome de **economía planificada**. O obxectivo é a distribución e a igualdade social e económica. O Estado regula prezos e salarios, é o dono das empresas e dos medios de produción, planifica a actividade económica e busca a consecución da igualdade social. Hoxe en día quedan moi poucos países que practiquen este tipo de economía, sendo substituída cada vez máis polo sistema capitalista.
- ❖ **Sistemas mixtos:** É unha variante do sistema capitalista, impulsado pola socialdemocracia. Busca integrar a economía capitalista, de busca de beneficio individual, con certo intervencionismo estatal na economía, tratando de conseguir o chamado **Estado de Benestar**. Este tipo de economía ven fixado polo Estado, que decide que producir, para quen e como producir, xa que o Estado garante os produtos básicos a toda a poboación. Neste tipo de economía coexiste a propiedade privada coa empresa pública. Búscase o beneficio individual, pero o Estado encárgase de redistribuír a riqueza a través dos impostos. É un sistema que tivo moita importancia en Europa, pero que está en retroceso.

5. AS TENDENCIAS ECONÓMICAS ACTUAIS: as ideoloxías e os problemas. A globalización económica.

- ❖ **Xeneralización do capitalismo.** Dende 1990, pola práctica desaparición dos sistemas socialistas e a práctica desaparición das economías de autosubsistencia. Dentro do capitalismo conviven varias correntes, sendo as principais o **neoliberalismo** que defende a liberalización total e a desaparición da intervención estatal na economía, buscando reducir o gasto do

Estado en materias sociais (sanidade, educación, coberturas sociais, ...), a venda das empresas estatais, a rebaixa de salarios e impostos co obxectivo de aumenta-los ingresos empresariais. A outra corrente principal é a do **Keynesianismo**, teoría que defende a intervención estatal na economía co obxectivo de corrixir os excesos do capitalismo, a través dun investimento público nos sectores menos favorecidos.

- ❖ **Os problemas do capitalismo:** son de varios tipos:
  - **Políticos:** pola influencia dos grandes empresarios sobre os gobernos e os organismos internacionais na toma de decisións.
  - **Económicos:** o fallo da libre competencia en certos sectores, polo control que exerce un número pequeno de empresas sobre os diversos sectores económicos, impondo prezos inasumibles para as máis pequenas, así como o uso da publicidade para incitar o consumo. Ademais o capitalismo caracterízase por crises periódicas, debido á competencia entre empresas e á perda de beneficios das mesmas.
  - **Social:** diminución dos investimentos sociais para buscar o máximo beneficio individual.
  - **Ambientais:** o capitalismo baséase no consumo excesivo de recursos económicos, o que provoca un consumo insostible.

- ❖ **Globalización económica:** é como se denomina ó proceso de integración das economías nacionais nun mercado mundial que vai interrelacionar case tódalas áreas da Terra. Aínda que parece novo é un proceso que ven dende moi antigo, máis palpable dende os descubrimentos dos s. XVI-XVII, e expansión colonial levada a cabo polos países europeos e occidentais dende a creación dos grandes imperios coloniais do s. XIX e comezos do XX. Hoxe en día, produciuse unha aceleración inmensa provocada polo desenvolvemento tecnolóxico.
  - As **causas da globalización** son as seguintes:
    - Progreso das telecomunicacións (información e contacto instantáneo dende lugares moi afastados entre si).
    - Mellora dos transportes, que facilita o intercambio de mercadorías e persoas a nivel mundial.
    - Xeneralización do sistema capitalista, na súa vertente neoliberal: defensa sen fisuras da liberdade económica.
  - A **globalización vese impulsada** (ou promovida) polas organizacións internacionais e polas multinacionais:
    - **Organizacións internacionais:** trazan directrices comúns e adoptan acordos sobre diversos temas económicos, como por exemplo a desaparición de fronteiras ó comercio (Organización Mundial do Comercio OMC), políticas monetarias (FMI ou Fondo Monetario Internacional, BM ou Banco Mundial), G-20 (que reúne ós 20 países máis fortes economicamente), ...
    - **Multinacionais:** xa que deseñan estratexias mundiais para obter maiores beneficios, afectando coas súas decisións ás economías de distintos países. E que son as multinacionais? Son empresas que contan con establecementos produtivos en países pouco desenvolvidos e a súa sede central (situada nun país desenvolvido) diseña a estratexia conxunta para todos eles, o que lles permite acadar os máximos beneficios: mercan as materias primas nun país, elabóranas noutro e véndenas en terceiros países, polo que se diminúen os custos finais. Así mesmo logran unha gran uniformidade nos gustos e preferencias dos consumidores en lugares moi afastados entre si. As formas de organización das multinacionais son o **holding** e o **trust**.
  - O **funcionamento da globalización económica** afecta tanto á produción, como os intercambios e ó consumo (de bens).
    - Á **produción** porque esta vai ser organizada a nivel mundial polas multinacionais, xa que os lugares de produción (países pobres) non están situados no país onde se toman as decisións (países ricos),

quen van explotar os recursos e a man de obra e degradar o medio natural dos países onde se instalan.

- **Os intercambios** tanto de mercadorías, capitais, servizos, tecnoloxía e información vaise levar a cabo a nivel planetario. Os países pobres van ver como eles se especializan nos procesos produtivos que aportan menos beneficios, e que sen embargo, os levan a un forte endebedamento.
- O **consumo** de bens tamén se globaliza, producíndose unha forte uniformización de determinados gustos a través da publicidade (pensemos no consumo de Coca-Cola, por exemplo, ou na expansión da fama de determinadas equipas de fútbol). En canto ó consumo, en realidade eses produtos non chegan a todo o mundo, só a determinados sectores sociais, á vez que se provoca un aumento do consumo irresponsable dos recursos naturais que leva a unha deterioración do medio natural.

A globalización presenta **vantaxes e inconvenientes**.

- As vantaxes son, sobre todo, para os países ricos: diminúen os custos de produción e baixan os prezos dos produtos; aumenta a competitividade das empresas polo que, en teoría, aumenta a calidade dos produtos; e espállanse as melloras tecnolóxicas.
- Os inconvenientes corresponden fundamentalmente, ós países pobres: aínda que aumenta neles o emprego cando se instalan multinacionais, estes están mal retribuídos e non compren garantías sociais e sanitarias; aumenta a desigualdade económica entre países desenvolvidos e subdesenvolvidos; favorece ás grandes empresas; permite a inxerencia económica das multinacionais nos países onde se instalan; degrada o medio natural; favorece a deslocalización da produción industrial, xerando paro nos países desenvolvidos.

6. AS ÁREAS XEOECONÓMICAS MUNDIAIS.

A nivel económico, os países divídense en tres grandes áreas xoeconómicas. Estas son:

➤ **A TRÍADE: focos económicos tradicionais.**

Está formada polos focos industriais tradicionais, é dicir: Europa occidental, USA-Canadá e Xapón. Características: escaso peso dun sector primario, industria moi tecnificada e preponderancia do sector terciario. Encabezan os intercambios mundiais de manufacturas, tecnoloxía, servizos e capitais.

➤ **POTENCIAS ECONÓMICAS EMERXENTES.**

Caracterizados por un crecemento superior ó resto dos países do mundo. Son:

- ❖ **Antigos países subdesenvolvidos:** leste e surlleste de Asia, que experimentaron un gran crecemento, especialmente na década dos 80 do século XX, máis Turquía e Indonesia. En América: países con abundantes recursos naturais, especialmente Brasil, México e Arxentina (hoxe en día en retroceso económico). Caracterízanse por unha rápida industrialización, salarios baixos e un peso crecente da tecnoloxía, con escaso consumo interior. No comercio mundial ocupan un lugar importante polas súas exportacións tradicionais e as de alto contido tecnolóxico.
- ❖ **Antigas potencia económicas:** caso de Rusia, ou que teñen **importancia económica no seu ámbito**, tales como Sudáfrica, Australia ou países do Próximo Oriente (Qatar, Israel, ...); contan con grandes recursos naturais e certo desenvolvemento industrial, en tanto o seus intercambios se basean na exportación de materias primas (agrarias, minerais ou enerxéticas), e de produtos industriais. Algúns destes países do P. Oriente están diversificando a súa economía, orientándoa cara o sector servizos (comercial e financeiro).

❖ **ÁREAS ECONÓMICAS ATRASADAS**

Localízanse, sobre todo, na África subsahariana e nalgúns países de América Latina. A súa economía baséase nunha agricultura atrasada e unha industria atrasada, o que provoca o risco de quedar marxinados dos intercambios mundiais.